

Prokurent teraz nawet w bardzo małej firmie

Dzięki Konstytucji biznesu będzie mógł go ustanowić także prowadzący jednoosobową działalność gospodarczą wpisany do CEIDG. Na to rozwiązanie biznes czekał od lat

Mateusz Medyński
radca prawny,
wspólnik Zimmerman
i Wspólnicy sp.k.

Joanna Ksepko
aplikantka
adwokacka,
Zimmerman
i Wspólnicy sp.k.

Aleksandra Witowska
aplikantka
adwokacka,
Zimmerman
i Wspólnicy sp.k.

Już od 30 kwietnia przedsiębiorca prowadzący jednoosobową działalność gospodarczą będzie mógł ustanowić prokurenta. Taką możliwość daje ustawa z 6 marca 2018 r. wprowadzająca ustawę - Prawo przedsiębiorcy (Dz.U. poz. 650). Tym samym uwzględniony został jeden z postulatów drobnego biznesu. Zakończony też zostanie wieloletni spór orzeczniczy, czy prokurenta może powołać tylko podmiot zarejestrowany w Krajowym Rejestrze Sądowym, czy także ten podlegający wpisowi do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej.

Przyczyna sporu

Dotychczasowy problem z powoływaniem prokurentów przez drobny biznes związany jest z brzmieniem art. 109¹ par. 1 ustawy z 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 459 ze zm.; dalej: k.c.). Przepis ten stanowi obecnie, że „prokura jest pełnomocnictwem udzielonym przez przedsiębiorcę podlegającego obowiązkowi wpisu do rejestru przedsiębiorców, które obejmuje umocowanie do czynności sądowych i pozasądowych, jakie są związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa”. W doktrynie przyjęto, że sformułowanie „rejestr przedsiębiorców” nie obejmuje CEIDG, co oznacza, że przedsiębiorcy będący osobami fizycznymi nie byli dotychczas uprawnieni do ustanawiania prokurenta.

Tyle że brak jest logicznego uzasadnienia dla rozróżnienia uprawnień w zakresie prokury przedsiębiorców - osób fizycznych oraz przedsiębiorców niebędących osobami fizycznymi. Do takiego właśnie wniosku

doszli również twórcy pakietu Konstytucja biznesu. Dlatego postanowiono tak zmienić treść przepisu, aby nie było już wątpliwości. Mówiąc krótko: zostanie przesądzone wprost, że prokurenta może powołać także podmiot wpisany do CEIDG, a nie tylko do KRS.

Wprowadzenie takich zmian było od lat postulowane nie tylko przez przedstawicieli doktryny, lecz także przez samych przedsiębiorców wpisanych do CEIDG, według których możliwość skorzystania z tej instytucji znacząco ułatwiłaby im prowadzenie działalności gospodarczej. Należy przy tym zaznaczyć, że już obecnie przepisy wykazują w zakresie prokury pewną nieścisłość. Zwraca uwagę art. 109⁷ par. 4 k.c., który stanowi, że śmierć przedsiębiorcy ani utrata przez niego zdolności do czynności prawnych nie powoduje wygaśnięcia prokury. Skoro zatem przewiduje się, że przedsiębiorca udzielający prokury może ponieść śmierć, a z drugiej strony w praktyce odmawia się uprawnienia dla przedsiębiorcy - osoby fizycznej do udzielenia prokury, to stanowi to niespójność, która wymaga wyeliminowania.

W konsekwencji uzupełnienia art. 109¹ par. 1 k.c. o wyrażne stwierdzenie, że przedsiębiorca podlegający obowiązkowi wpisu do CEIDG może udzielić prokury, zmienione zostaną także odpowiednio art. 109⁷ par. 2 oraz art. 109⁸ par. 1 k.c.

Jak powołać, a jak odwołać

W nowym stanie prawnym opublikowanie w CEIDG za pośrednictwem systemu teleinformatycznego informacji o prokuracie lub pełnomocniku będzie równoznaczne w skutkach z ustanowieniem prokury lub udzieleniem pełnomocnictwa na piśmie. Wraz są związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa”. W doktrynie przyjęto, że sformułowanie „rejestr przedsiębiorców” nie obejmuje CEIDG, co oznacza, że przedsiębiorcy będący osobami fizycznymi nie byli dotychczas uprawnieni do ustanawiania prokurenta.

Bez wątpienia zrównanie w skutkach opublikowania informacji w CEIDG z udzieleniem pełnomocnictwa na piśmie lub ustanowieniem prokury może przyczynić się do przyspieszenia obrotu prawnego.

Odwołanie prokury jest także prostą czynnością, przedsiębiorca może to uczynić

w każdej chwili, nie podając powodów. Formą właściwą, tak jak przy ustanowieniu, jest forma pisemna. Należy oświadczenie o wygaśnięciu umocowania dostarczyć prokurentowi i uzyskać potwierdzenie odbioru (może to także być dokonane poprzez list polecony z potwierdzeniem odbioru). O wygaśnięciu prokury należy też niezwłocznie zawiadomić rejestr. Choć nie jest to wprost wymogiem wygaśnięcia prokury (ta wygasa z chwilą złożenia oświadczenia prokurentowi), ale warto tak zrobić dla własnego bezpieczeństwa. Istnieje bowiem domniemanie, że osoba wpisana do rejestru jako prokurent jest uprawniona do reprezentacji spółki i jeżeli dokonałaby jakiejś czynności po wygaśnięciu prokury, ale przed wykreśleniem, to dla ochrony drugiej strony czynności działania takie będzie uznane za ważne i wiążące przedsiębiorcę.

Zalety

Powyższe zmiany należy ocenić jako zdecydowanie pozytywne, prokura może okazać się dla wielu osób prowadzących jednoosobową działalność bardzo użytecznym narzędziem.

Prokurent ma o tyle korzystniejszą pozycję od pełnomocnika, że jest ujawniany w rejestrze (w tym przypadku w CEIDG), a zatem fakt jego umocowania jest łatwy do sprawdzenia oraz chroniony rekojmią dobrej wiary wpisów. Zatem podmioty dokonujące z nim czynności mają większe zaufanie i jest przy tym mniej formalności w wykazywaniu umocowania. Ponadto prokura z mocy prawa obejmuje wszystkie czynności sądowe i pozasądowe związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa, zatem jest dużo szersza niż nawet najbardziej rozbudowane pełnomocnictwo, co ułatwia pracę prokurentowi.

W poprzednim stanie prawnym właściciel jednoosobowej firmy, który chciał scedować na kogoś część swoich uprawnień, musiał wystawić wiele odrębnych pełnomocnictw. Konieczne było np. udzielanie odrębnych pełnomocnictw do postępowań sądowych, w których uczestniczył przedsiębiorca (najczęściej sądom wystarczało ogólne umocowanie do wszystkich spraw sądowych). Dodatkowo pełnomocnictwo procesowe jest odrębne od pełnomocnictwa materialnego, zatem odrębnie upoważniano do działania przed sądem, a odrębnie do oświadczeń woli wobec osób trzecich. Co więcej, pełnomocnictwo do czynności o szczególnej formie (np. oświadczeń woli w formie takiego aktu notarialnego, jak akt sprzedaży nieruchomości) także wymagało tej szczególnej formy (a zatem aktu notarialnego). Po zmianach będzie znacznie łatwiej, prościej i taniej. Prokurentowi wystarczy wpis w rejestrze, który przedstawia się do aktu notarialnego.

Zniknie też problem sporów co do zakresu umocowania. W przeszłości wielokrotnie dochodziło do sytuacji, że pojawiały się wątpliwości, czy dana czynność mieści się w treści pełnomocnictwa. Prokura te wątpliwości rozwiewa, katalog

To coś innego niż pełnomocnictwo

Prokura jest szczególnym rodzajem pełnomocnictwa, na podstawie którego prokurent działa w imieniu i ze skutkami dla reprezentowanego, wywołując swoim zachowaniem skutki bezpośrednio w sferze mocodawcy. Prokura różni się od pełnomocnictwa kilkoma zasadniczymi cechami. Po pierwsze, ograniczony jest krąg osób, którym można udzielić prokury, gdyż mogą to być wyłącznie osoby fizyczne o pełnej zdolności do czynności prawnych. Po drugie, zakres umocowania prokurenta wynika z ustawy, ponadto jest on znacznie szerszy niż w przypadku pełnomocnictwa. Jedną prokurą zastępuje zasadniczo wszystkie pełnomocnictwa procesowe, a dodatkowo sama stanowi także pełnomocnictwo materialne (czyli do czynności np. oświadczeń woli wobec osób trzecich, nie tylko w sądzie).

Forma prokury jest szczególna, jej udzielenie następuje bowiem na piśmie pod rygorem nieważności i podlega wpisowi do rejestru. Prokurent nie może udzielać prokury substytucyjnej. Prokura może być w każdym czasie odwołana i nie można udzielać prokury nieodwołalnej. Prokura wygasa też w okresie likwidacji przedsiębiorcy oraz w przypadku ogłoszenia upadłości.

Z kolei do cech wspólnych zalicza się element zaufania leżący u podłoża umocowania, udzielenie umocowania w drodze jednostronnej czynności prawnej o charakterze upoważniającym oraz działanie umocowanego zgodnie z teorią reprezentacji.

Wyróżnić można więc kilka zasadniczych funkcji prokury: umocowującą - dzięki której prokurent staje się tak naprawdę alter ego mocodawcy, dynamizującą - prokura ułatwia i przyspiesza obrót gospodarczy, oraz gwarancyjną - z uwagi na okoliczność, że prokura jest bez wątpienia narzędziem umożliwiającym mocodawcy prawidłowo funkcjonować na dynamicznie rozwijającym się rynku przy jednoczesnym zabezpieczeniu interesów kontrahentów.

tęgo, co jest związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa, jest bowiem niezwykle szeroki.

Ustanawiając prokurenta, pamiętajmy, że przyznajemy takiej osobie uprawnienia niemalże zbliżone do uprawnień samego przedsiębiorcy, ale bez jego obowiązków (pełnomocnictwo jest prawem, nie zaś obowiązkiem) takich jak konieczność złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości w terminie czy obowiązek zgłaszania zmian w stosownych rejestrach. Prokurentem powinna być bardzo zaufana osoba, o ile bowiem prokura we właściwych rękach to świetne narzędzie i ogromna pomoc dla przedsiębiorcy, o tyle w rękach osoby nieuczciwej może oznaczać poważne kłopoty dla przedsiębiorcy. Prokurent samodzielnych przedsiębiorców staje się w swoich uprawnieniach trochę jakby współnikiem, dbajmy więc o to, by na takie stanowisko powoływać tylko zaufane osoby.

CEIDG musi się dostosować

Jedyną wątpliwością może budzić aspekt techniczny wprowadzanych zmian, w obecnym formularzu nie ma bowiem rubryki umożliwiającej wpisanie prokurenta (jest rubryka stanowiąca o udzielonym pełnomocnictwie). Niezbędne jest również stworzenie osobnego formularza umożliwiającego dokonanie wpisu informacji o prokuracie przedsiębiorcy - na wzór wniosku KRS-ZL (na razie brak informacji, kiedy taki formularz będzie dostępny i jak będzie wyglądał). Warto też wskazać na konieczność zmiany samego wyglądu systemu teleinformatycznego CEIDG - informacje o prokuracie powinny być bowiem widoczne w rejestrze w sposób analogiczny, jak to ma miejsce w KRS.

Zasady publikowania informacji o prokuracie w CEIDG są regulowane w art. 38-42 ustawy o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności

Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (Dz.U. poz. 647) - jednak bez odpowiednich zmian technicznych nowa regulacja nie odniesie przewidywanego sukcesu. Pozostaje liczyć, że CEIDG zdąży na czas przygotować formularze.

Przekształcenie mniej konieczne

Dotychczas ustawodawca usiłował zachęcać jednoosobowych przedsiębiorców do przekształcenia się w spółki prawa handlowego. Jest to pomysłem dobrym, po osiągnięciu pewnego poziomu przychodów i rozmiarów przedsiębiorstwa samodzielne nim sterowanie może być bowiem problemem i dobrze jest uzyskać wsparcie w możej mniej elastycznej, ale za to stabilniejszej strukturze spółki. Wielu przedsiębiorców jednak nadal preferuje samodzielną działalność, a ich firmy często dochodzą do dużych rozmiarów i zatrudniają dziesiątki ludzi - działa tak wiele firm rodzinnych. I tym firmom prokura bardzo pomoże. Ponadto pomoże im także planowana w projekcie ustawy o sukcesji prokura mortis causa, czyli możliwość kontynuowania pracy firmy po śmierci właściciela. Z praktyki wiemy, że postępowanie spadkowe potrafi toczyć się długo, a wywołany nim paraliż decyzyjny dotychczas często zabijał przedsiębiorstwo zmarłego dłużnika.

Podsumowując: możliwość ustanawiania prokurenta również przez przedsiębiorców wpisanych do CEIDG jest jedną z tych regulacji Konstytucji biznesu, która mimo swojego w istocie rewolucyjnego charakteru nie wzbudza żadnych kontrowersji i jest oceniana bardzo pozytywnie. Jest to nie tylko zdecydowany ukłon ustawodawcy w stronę przedsiębiorców prowadzących jednoosobowe działalności, lecz także ostateczne zakończenie trwającego od lat sporu doktrynalnego.